

N.F.S. Grundtvig “Om den gammeldanske Rim-Krønike”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.8, april 2016

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1826 (SJ: 429)

Teksten er etableret af Kirsten Vad

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Kirsten Vad, redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[A:105]

Om den gammeldanske Rim-Krønike.

Det er med stor Fornøielse jeg anmelder det Optryk af vor gamle Rim-Krønike, Professor *Molbech* nys har skiænket os, og som er udgaaet fra det *Thieleske* Trykkeri, baade indvortes og udvortes saa vel besørget, at det vel er Skade, en Bog, der i alle Henseender gjør Danmark saamegen Ære, skal være en Sjeldenhed. Jeg tør imidlertid ingenlunde laste, at Udgiveren, ved forud at bestemme Aftrykkenes Antal til 160, selv har gjort den dertil; thi under den herskende Ligealdighed for alt Historisk, er det vel netop denne Omstændighed, vi har at takke for, at Bogen er udkommet.

Vist nok var det ingen Synd, ret klart at vise, hvor uforsvarligt det er, af Arbejderne i Fædrenelandets Sprog og Historie, at have ladet dette ægte *National-Værk*, der, som *saadant*, er mageløst, nedsynke i dybeste Forglemmelse, men jeg kunde dog ikke gjøre det, uden at rødme paa det Facultets Vegne, hvortil jeg nærmest hører, thi skjøndt Hr. *Michels* Rim om allehaande ei taaler nogen Sammenligning med Broder *Nielses*, og skjøndt *Christiern*

Pedersens Skrifter vist nok ikke er blevet tiendedelen saa meget læst i deres Tid, som Rim-Krøniken, er det dog altid en stor Skam for os, at saadanne Documenter i vor Kirke-Historie skal være | **[A:105]** Bibliothek-Sjeldenheder, ei at tale om den uafstrygelige Skam, at den haandskrevne *Bibel-Oversættelse* fra Middel-Alderen ei engang til *Tusindaars-Festen* har kunnet finde en Udgiver. I Sammenligning hermed er det lidet, at *Anders Sunesøns* hexaëmeron henligger utrykt og uoplyst, men det vilde dog allerede være Nok til at bevise, at vore sorte Literatorer ei have Noget at lade de Affarvede høre, og nu, da Rim-Krøniken, som vi, efter *Bedas* og *Saxos* Formaning, ei engang maatte agte os uvedkommende, har fundet en saa omhyggelig Udgiver, nu maae vi tie bomstille, til vi i det Mindste har feiet ligesaa godt for vor egen Dør.

Allerede heraf kan man slutte, jeg slet ikke er oplagt til at gaae i Rette med Rim-Krønikens Udgiver om hvad jeg i Bogen eller Fortalen havde ønsket anderledes, men til at undlade sligt har jeg endnu en gyldigere Grund, da enhver Tvist jeg her vilde yppe maatte see ud som Frugten af personlig Killenhed ved de Udsættelser, min Tale om Rim-Krøniken, i Dannevirke, her har maattet friste, og dog er det aabenbart, at min Kiærlighed til den gamle Bog maatte være Skrømteri, hvis ikke dens Gienfødelse var mig langt kiærere end mine Meninger om den.

Naar jeg da, alligevel, her finder mig drevet til at forsvare min gamle Paastand, at Forskielligheden, ikke blot i Skrivemaade og Verseart, men **[A:106]** ogsaa i Sproget, og i det poetiske Indhold og Udtryk, gjør det aldeles umueligt, at han der sluttede Bogen med Rimet om Christian den Første, kan have skrevet den Hele, da beder jeg alle Læserne, og især Udgiveren, paa det Venligste, ei at see Andet deri, end det nødvendige Udtryk af min Overbeviisning i en Sag, der umuelig kan være nogen dansk Historiker og Sproggranser ligegyldig. Og hvorfor skulde man dog ikke venlig, med ulige Meninger, kunne afhandle et saa interessant Spørgsmaal, der slet ikke rører vor Personlighed, naar vi blot opgive den smaavurne Storagtighed, ei at ville afvige fra vor een Gang yttrede Mening, og den Slags Storagtighed har jeg opgivet i langt vigtigere Tilfælde, saa jeg med største Fornøielse skal tiltræde den gamle Mening om Bogens *Eenhed*, saafremt jeg kan see mine Grunde derimod giendrevne. Paa den anden Side synes mig ikke heller, det kunde være mindste Skam for Udgiveren, om Lyskanders Mening kuldcastes; thi naar jeg ellers har lidt Sprog-Kundskab og sund Forstand, maa det nødvendig være langt lettere for mig, der jo dog selv er en øvet Rimsmed, end for en anden Boglærd, at opdage Forskiellen paa de gamle Rim, og gjøre den giældende.

Nu er det vel ikke mueligt at behandle denne Sag, uden tillige at berøre Rim-Krønikens poetiske og historiske Værd, hvorom Udgiveren og jeg synes ligesaa uenige, som vi er enige om dens

Vigtighed i Sprog-Granskningen, men her er vor Uenighed aabenbar langt meer tilsyneladende end virkelig; thi hvorledes jeg end herom kan have udtrykt mig i Dannevirke, hvad jeg nu ikke gider efterseet, saa veed jeg dog, det har aldrig været min Mening, enten at Rim-Krøniken var en vigtig Kilde i *Stats-Historien*, eller en udmærket *Billed-Bog*, og at den baade er af Vigtighed i Cultur-Historien, og **A:106** har saare megen Livlighed, Naivitet og Folkelighed, derom ere vi enige. At jeg nu sædvanlig sammenfatter meget i Ordet historisk, og kalder *al levende Tale* om det Usynlige *poetisk*, er en Særhed i min Stil, som, hvad enten den er forsvarlig eller ikke, aldrig bør give Anledning til unyttig Ord-Strid, og da Udgiveren selv seer, der er en himmelhøi Forskiel imellem Rimet om Kong *Hans*, og Krøniken i det Hele, vilde han vel i Grunden ikke nægte, at man saa godt som nødes til at kalde alle virkelig gode, ægte, fyndige Rim poetiske, for med eet Ord at skille dem fra de Slette.

Dybere vil vi her ikke gaae i Æsthetiken, der i det Hele er en meget problematisk Videnskab, hvor det er ikke nemt at bunde, da man, for at udgrunde Poesien, i det Mindste maatte være ligesaa stor Digter som den Største, og med det Samme Philosoph af første Skuffe, hvortil udfordredes en Forening af Ild og Vand, hvis Realitet den sædvanlige æsthetiske Damp kun meget maadelig beviser.

Uden videre Indledning vil jeg da sige, hvad sandt er, at det nøiere Studium af Rim-Krøniken, dens herlige ny Udgave baade har foranlediget, og overordenlig lettet, har, udentvivl urokkelig, stadfæstet den Overbevisning hos mig, at Rim-Krøniken, langt fra heelgiennem at forskrive sig fra den sidste Rimer, aabenbar er et Værk af hvem veed hvormange Hoveder og Hænder, i de tre Aarhundreder mellem Saxo og Christen Pedersen; saa før kunde jeg nu troe *Anders Vedel* til selv at have digtet alle de hundrede Viser, end jeg kunde tiltroe den Broder *Niels* eller Broder *Claus*, der skal have rimet om Christian den Første, Evne til meer end at afskrive selv kun *Oluf Hungers*, end sige da *Amleths*, *Oluf-Sønnernes*, *Harald Hildetans*, *Jærmers* og *Gorm Haraldsøns* Rim. Men før vi gaae videre, maa det dog anmærkes, at hverken **A:107** staaer der nogen Forfatters Navn paa de Udgaver af Rim-Krøniken vi kiende, og heller ikke har vi fra det *femtende* eller *sextende* Aarhundrede et eneste Vidnesbyrd om, at Rim-Krøniken er skrevet af een Mand, saa det her udelukkende er *Bogen* selv, der maa afgjøre Spørgsmaalet, ja *Bogen* selv, hvorpaa enhver grundet Formodning om dens Forfatter og dens Affatnings-Tid maa støtte sig. At vi nævne en Broder *Niels* som Forfatter, reiser sig, som Udgiverens Fortale rigtig anmærker, blot af Lyschanders Beretning fra det *syttende* Aarhundrede, og af Titelen paa en afskrevet plattysk Oversættelse, om hvilken Ingen kan sige, enten hvad Gyldighed den har, eller hvad den egenlig skal gjælde: Originalen eller Oversættelsen.

Ved nu at læse og overveie *Bogen*, siger min poetiske

Samvittighed mig strax, at hvem der rimer:

Som Mestren, hin vise Aristoteles,
skrev til Konning Alexandrum,
Udi sin Bog, ihvo hende læs:
secreta secretorum, ¹.

han barer sig nok for at lade Harald Hildetan rime:

Vi lode lyde Basuner og Horn,
de sloge hinanden, som Bønder slaae Korn.

Men havde en og samme Broder Niels giort hele Bogen, maatte han dog ikke blot været Mester for begge disse Rim, men for dem alle, snart have rimet, som en Mester:

Lykken hun er et underligt Trolld,
hun leger med Folk saa mangefold,
Med Anlede sort hun Somme kys,
med Hvidt da giver hun Somme Lys, ²

eller:

Avind hun er en udydelig Ting,
sin Slægt vil hun ei spare,
Under Skjoldet giver hun Sting,
thi kan man sig ei vare. ³.

A:107og snart som en arm Stymper:

Siden beddes jeg til en Jomfru fin,
hun var Markgrevens *Dotter*,
Og fik hende saa til Dronning min,
hun er vel værd, det *godt er*. ⁴.

eller:

Da skreves M (Em) fire hundred og L (El)
efter at Christus var baaren,
Mig drages det end til Minde vel,
sancte Olavi Dag det *vaar en*. ⁵.

Jeg tilstaaer det, at selv om Verse-Bygning, Ord og Tanker i saa forskiellige Rim kunde være de samme, og selv om der stod et Navn paa Bogen, hvis Eiermand høit og dyrt forsikkrede, han var Manden for det Hele, selv da maatte jeg sige: det er *umueligt*, saa umueligt som at Kukkeren, naar han vil, kan synge som en Nattergal; men jeg

har i tidligere Dage ofte glemte, at alle Læsere umuelig, selv med den bedste Villie, kunde see og samle alt det i en Bog, jeg saae og samlede, fordi jeg saae med Rimsmedens Øine, og aad de Bøger, jeg elskede, op med Hud og Haar, og skøndt det var meget naturligt, sømmer det sig dog i en roligere Alder at betænke, hvad man i den mere flygtige har oversprunget. Havde jeg saaledes i Dannevirke ikke blot givet et langt, men ogsaa velbetænkt Udtog af Rim-Krøniken, ikke blot paastaet, at Forskielligheden strakke sig fra det Største til det Mindste, men viist det, da vilde Udgiveren neppe nu været uenig med mig, saa det er egenlig en Ungdoms-Feil jeg stræber at raade Bod paa, naar jeg nu udvikler, hvad jeg fordum kun udraabde. Derimod kan jeg rigtignok ingen Styrke finde i den Indvending, at Rimene skulde være bedre og rigere, saalangt som Saxo gaaer, thi deels var han der rimede om Christian vist ikke nem at begeistre, hvad han dog maatte været, for at begeistres af en gammel latinsk Bog til gode danske Rim, hvorpaa man, under vor trehundredaarige latinske Begeistring fast ikke har et eneste Exempel, og deels maatte i saa Fald dog vel *Valdemars* og *Absalons* Bedrifter begeistret den fromme Munk ligesaa stærkt som Amleths, Gorm Haraldsøns og Harald Hildetans, hvad dog aabenbar er saa langt fra, at Valdemar den Stores Rim er yderst fattigt, og i det Hele maadeligt, som man kan see af Slutningen:

M. C. firesinne tyve paa det første Aar,
Efterat Guds Søn fødder vaar,
da gjordes denne *Contracten*;
Men andet Aaret, som der kom næst,
Da kom Hælsot og vordde min Giæst,
han tog fra mig al Magten,

og spørger man, hvad Rimeren veed at fortælle om alle de vendiske Tog, og om *Arkonas* dog virkelig poetiske Indtagelse, da svarer han ganske tørt for Valdemar:

Siden foer jeg ind udi Ryland,
Og alt det Folk jeg overvand,
jeg lod dem christne og døbe,
Efterat Guds Søn fødder vaar
M. hundred paa det halvfierdesinne tyve Aar,
derved da kan det løbe:

Dette Exempel maa ene være Nok til at bevise, at findes der i den første Deel af Krøniken langt mere Liv, og langt bedre Rim, end i den Sidste, da er det ingenlunde Saxos Fortjeneste, med mindre man antager, at Bogen har mange Forfattere, blandt hvilke kun de Bedste *kiendte*, *ændsede* og *fulgde* Saxo, og det er rigtig nok min

Mening, som unægtelig bestyrkes ligesaavel ved *Hadings* og *Rolvs*, *Fredegodes*, *Ingels* og mange Fleres Rim som ved *Valdemars*; thi snart synes Saxo Rimeren aldeles ubekjendt, snart sporer man ham, uden at Rimet derfor bliver rigere, og kun engang imellem, som i *Amlaths*, *Sigers*, *Hildetans*, *Gorm Haraldsøns*, *Sven Æstridsøns*, *Oluf Hungers*, |A:108Erik Eiegods og *Knud den Sjettes* Rim, træder han lyslevende eller dog livlig frem. Antager man nu, som jeg, at det, efter Sagnet, virkelig af *Axel* har været Munkene i *Soer* indskærpet at tage sig af Fædrenelandets Krønike, og at, i Følge heraf, hver Munk som kunde rime, har gjort sit Bedste for den Konge, eller de Konger, der stod for Turen, da har man godt ved at forklare sig den iøinefaldende Forskiel baade paa Aand og Kundskab, og det er da ganske i sin Orden, at naar *Sleipner* ikke var ved Haanden, reed hver sin Kiep-Hest, og at Rim-Krøniken er blevet et Speil paa Folkelivet, som det aftog og uddøde fra Valdemar den Andens Dage til Reformationen. Antager man derimod hele Rim-Krøniken for et Værk fra det femtende Aarhundrede, da antager man derved et uforklarligt Vidunder, og maa i dens Forfatter tænke sig en overordenlig stor Digter, som, ved et grundigt Studium af Dannemarks Historie og Kæmpe-Viserne, havde lært at gjøre Forskiel paa Tider og Toner, besad Aands-Smidighed Nok til at rette sig derefter, og Selv-Fornægtelse Nok til omsider at lade aandløs, for at ligne sin Tid. Dog, selv dette Mirakel vilde ikke gjøre Sagen klar, og antager man nu ham der rimede om Christian den Første for at have været dette poetiske Vidunder, da antager man en aabenbar Umuelighed; thi om ham er det klart, baade at han gjorde sine Sager det bedste han kunde, og at det maatte sortnet for hans Øine, om han skulde givet Grund for Uligheden mellem Hellig-Knuds Rim og Oluf Hungers, hvad da vel ogsaa er umueligt, naar man ikke antager, at hvert af dem havde sin Smed, og hver af Smedene sit Hoved, som han uden videre Betænkning fulgde. Den Ene var en Zelot for *Kirkens Personer*, med *Tienden* og Alt hvad dertil hører, og han stikker med *Aristoteles*, den Anden var en ømhierdet Bro|A:109der, som fælde sin egen Skyld, sympatiserede med den angergivne Konge og giver os et Udtog af Saxos Fortælling, der i Liv og Fynd leder om sin Mage.

Som sagt, denne Grund-Forskiel i Aand og Tanke-Gang er i mine Øine det Vigtigste, men til Lykke er det ogsaa umueligt, at hvem der har *Aristoteles* til sin Kiephest, kan komme saa fort eller flydende afsted med Rim og Tale paa Moders-Maalet, som hvem der enten sad op paa *Sleipner*, eller, som Olufs Skjald,

foer med de Danske i Ege og Trug
som Axene skar af Byg og Rug,

og derfor maa min Paastand, naar den er rigtig, ligesaavel stadfæste

sig ved Sprogets, som ved Rimenes og Aandens Betragtning.

Imidlertid anseer jeg dog ingenlunde min Mening om, at hartad hver Konge har havt sin egen Rimer, for nær saa sikker, som min egenlige Paastand, at Krøniken hverken er een Mands Arbeide, eller bærer een Tids Præg, og kun herom *paastaaer* jeg, at baade Verse-Bygningen og Sproget klarlig vidner. Vel ligne nemlig alle Versene for saavidt hinanden, at de er ikke afmaalte efter Prosodiens Regler, men deri ligne de ikke blot alle Danske men ogsaa Tydske, Engelske og Franske Vers fra Middel-Alderen, som vi dog udtrykkelig veed, der har været mange om at gjøre, saa den Lighed er saa godt som ingen. Ogsaa deri ligne Krønikens Vers hinanden, at de holde Takt, og springe ei saa hulder til bulder, fra mandlige til kvindelige Rim, og omvendt, som Tilfældet er, saavel i Rimet om Kong *Hans*, som i Hr. *Michels* Bog, i *Sjælens Kiæremaal*, og i mange af Kæmpe-Viserne, i det mindste som vi nu have dem. Der er i Krøniken kun tre Verse-Maal, et, hvori alle Rimene ere mandlige og følges ad, som tro Staldrødre, som naar Amlet siger:

A:109 Jeg troer og veed fuldvel tilgørst,
at det er Snildhed alsomstørst,
At oversee og gaae fuldsagt,
hvor man kan ei komme frem med Magt!

et Andet, hvor der er et mandligt og et kvindeligt Rim om hinanden, som to Par Folk, eftersom Frode Olufsen siger:

Jeg raader alle, hver og en,
Som skulle i Leding fare,
At de tage ei nygifte Mænd
med dem i deres Skare;
De ere alt heller hos deres Husfrør,
og dem baade klappe og kysse,
End staae paa Marken som et Rør,
for Pile, Skud, og Bøsse!

og endelig et Tredie, hvor det kvindelige Rim adskiller to Par mandlige, som en Kvinde der forhindrer Slagsmaal, og saaledes siger Valdemar:

Det er vel sandt, i Læsten staaer,
At hvilket Rige Usæme faaer,
da skal det lægges øde,
det mærked jeg vel, og fik at see,
Da Danmark fik os Konger tre,
det kunde ei mindre føde!

Mellem disse tre Slags Vers afvexles nu i Krøniken *syv og tyve*

Gange⁶, og det saaledes, at fra Begyndelsen til S. 63 hersker det eensrimede, og fra S. 222 til Enden, det tverrimede Vers uafbrudt, men derimellem afvexle alle tre Verse-Bygninger med hinanden, og det tit meget pludselig, men aldrig uden ved et nyt Konge-Rims Begyndelse. Dette er i mine Øine et Billede af de tre Aarhundreder, men for alle Kyndige er det vist et Vink om Penne-Skifte, og forandret Smag, som man da vist ogsaa skal finde stadfæstet, enten man fra denne Svale-Gang stiger op paa Taget, eller ned i Gaarden, op til Aanden, eller ned til Ord-Føiningen.

Ingenlunde vil jeg dølgge, at ved nøie Eftersyn **[A:110]** har jeg i første Afsnit opdaget *ni* og i *andet to* Par Overtrædere, men det er saameget mindre værdt at tale om, som derved aldrig fremkommer en af de andre i Krøniken brugelige Bygnings-Maader, men kun et Par slæbende, stødende Vers, som aldrig kunne bevise Andet, end lidt Skiødesløshed hos Rimeren, eller en sædvanlig Feiltagelse ved Afskrivningen og Rettelsen af gamle ei altid klare Haandskrifter. ⁷

(Fortsættes.)

1

Erik Emuns Rim S. 190.

2

Jærmers Rim S. 98.

3

Harald Olufsons S. 63.

4

Christoffer Baners Rim S. 246.

5

Christians S. 250.

6

S. 63. 71. 75. 78. 95. 96. 105. 6. 9. 10. 32. 38. 41. 42. 45. 46. 51. 55, 67. 69. 87. 93. 99. 213. 16. 22.

7

Hvem der vil holde Bog med mig, see om han kan finde flere gale Rim end dem jeg har fundet S. 9. 11. 20. 26 30. 32. 34. 39. 53 og 107–8. og 162, af hvilke de fleste vist ikke engang kan skrives paa Rimernes Regning.

[A:121]

Om den gammeldanske Rim-Krønike.

(Fortsættelse; see Nr. 13.)

Betragte vi nu Bogens tre Hoved-Afsnit lidt nøiere, da see vi strax,

at det Første er i alle Maader det ældste, og at i det har alle Rimene, ligesom i sidste Afsnit, Grund-Tone tilfælles, saa de kunde fra Aandens Side vel være giorte af een Mand, under afvexlende Alder og Stemning, men dog neppe i den Følge de findes; thi *Amleths* Rim f. Ex. er ungdommeligt, *Skiolds* og *Helges* derimod adstadige, som enhver kan mærke, naar han læser ud i Eet:

Det bør hver Konning at have til Sædd,
beskiærme sine Land og holde Fred,
Og vide og giøre sin Almue Gavn,
for hvilke han bær sit Konninge-Navn!⁸

Skørlevnet, hun er den Udyd,
som Konger skulde nødig have til Id,
En Mands Helbrede, Styrke og Liv
kan hun forstække foruden Kniv!⁹

Men da jeg sad paa Hesten op,
jeg vendte mig fra hans Enne-Top,
Og Næsen tilbage til Hestens Stjert,
hov, hov! sagde jeg, min gode Pert!¹⁰

Derimod hører man i første Afsnit slet ingen Beklagelser af den hedenske Blindhed, finder ei mindste Spor af Munkerie, og kun ved ganske særdeles Leiligheder: ved Rigets Stiftelse og ved *Frode Fredegod*, **[A:121]** Mindelser om, at det er en christelig Boglærd, der taler for de hedenske Konger; Altsammen Ting, der, naar vi kiende *Saxo* og *Islænderne*, er i sin nordiske Orden, fra det *tolvte* og *trettende*, men neppe fra det fjortende, og bestemt ikke fra det *femtende* Aarhundrede. Denne historisk naive Tone, som hersker i første Afsnit, karakteriseres vel bedst ved *Amleths* Tolk, der, uden at Saxo, hvem han ellers endog *snurrig* følger, dertil giver mindste Anledning, ved Fenges Spørgsmaal om hans Stalbrødre, fortæller os:

Da rakde jeg frem mine Stave med Guld:
her ere de baade, *saa vorde mig huld*,
Thor min Gud og Odæn med,
i hverie Stund og hverie Sted!¹¹

thi her er Rimeren kommen saa dybt ind i Materien, at han ikke engang husker, hvor han er, end sige, hvad han selv hedder, Noget der vist ikke timedes nogen Munk i det femtende Aarhundrede, ved Fædrenes Oldsagn, og som i alt Fald den der rimede om Christian den Første vist i alle Maader maatte korset sig for.

Gaae vi nu over til andet Afsnit, da see vi strax, det er ei mindre,

men vel mere forskielligt i Tonen end i Verse-Bygningen, saa det er vanskeligt, at sige noget derom, som passer paa det Hele, men dette Springende, Foranderlige, Adspredte, er dog |A:122| ogsaa noget Karakteristisk, der ikke ilde ligner Tiden hos os mellem anden og fjerde Valdemars Død, men slet ikke de spage Brødre, vi lære at kiende i sidste Afsnit, som derefter ogsaa kiendelig slutte sig til de spageste i Mellem-Afsnittet, og overgaae dem ligesaa kiendelig i Tamhed. I dette Afsnit spore vi (efter Skiftet S. 138) en mærkelig Forandring, i det Tonen og Betragtningen bliver tilsyneladende mere christelig, men i Grunden kun koldere, mere hverdags, uhistorisk, og tit aldeles munkeagtig, og vilde man sige, det kommer af, at Krøniken nu er rykket frem til de døbte Konger, da gjør man aabenbar dermed Broder *Nielses* poetiske Genie, og historiske Conduite, en Compliment han slet ikke kan modtage, og siger den danske Christendom en Grovhed, som netop hine historisk-poetiske Adfærd af en Munk i Slutningen af det femtende Aarhundrede, endnu stærkere end Saxos Bog og Kæmpe-Viserne, vilde kaste tilbage paa deres eget Hoved, der ei var klogere. Desuden behøver man blot at sammenligne *Erik Barns* Rim med *Harald Blaatands* og *Svenn Tveskiægs*, for at see, hvormeget det kommer an paa Maaden, hvordan Talen ogsaa om Christendommens Indførelse skal lyde.

Komme vi end endelig til sidste Afsnit, da ligner det sig selv saa temmelig, at det ikke var *umuligt*, een og samme Mand, i forskiellig Alder og Lune kunde skrevet det, men rimeligt er det just ikke, at de Rim, hvori Ordsprogene sige os Godnat, ere fra samme Haand, som de, hvori vi end ikke spore deres Ihukommelse. Jeg troer i det Mindste ikke, det let vil falde Nogen ind, i en Samling, som Kæmpevise-Bogen at giætte paa een Forfatter til følgende Begyndelser:

Jeg kan det nu fuldvel forstaae,
ihvort en Mand sig vender,
Da vil det hannem gierne saa gaae,
han hænder alt som han trender!¹²

|A:122| Ee er Mus, alt som hun maa,
i fattig Kones Pose,
Men kommer Katten og driver hende fraa,
hun tør der lidet af rose.
Hvor Musen og Katten gjøre baade Eet,
der pleier god Bonde at tabe.¹³

I Bæiern var jeg en Hertug køn,
paa Rin en Palats-Greve,
Før Danske sendte mig Bud og Bøn,

og Brevene til mig skreve.¹⁴

Førend jeg Danmarks Krone bar,
som Gud vilde lade mig sømme,
Saa havde jeg Vold og mægtig var
over tvende Greve-Dømme.¹⁵

Dog, saameget er klart, at dette Afsnit, med sine atten, nitten Aarstal, hvoraf hvert sluger fire Linier, med sit: *jeg vil ikke lyve*¹⁶ og *med Sanden kan jeg det drue*,¹⁷ nærmer sig med stærke Skridt til en tør Annal paa Rim, hvori kun Navne og Aarstal forandres. *Anne-Soten* er da her det Karakteristiske, og Stereotypen denne Smeds, eller disse Smedes Bomærke.

Vende vi os nu til Sproget, da finde vi en saa giennemgribende Forskiel, lige fra de mærkeligste Ord, ned til de Smaa-bitte, som sædvanlig hverken Skriver eller Læser ændser i sit Modersmaal, at enten maa Bogen være af mange Penne, eller ogsaa af Een, der indsluttede alle gamle danske Penne i sig, og videre end til dette: enten – eller kan man i Sprog-Critiken *umuelig* komme, saa jeg har altid anseet det for en slem Overdrivelse af de Høilærde, naar de vilde sætte Grændser for en Aands Tale-Brug, der |A:123| har alle Ord til sin Tieneste. Om Sproget i Rim-Krøniken lod der sig da skrive en uhyre lærd Doctor-Disputats, dersom det ellers var mueligt, at Danske kunde høre til lærde Sager, og jeg vilde ingenlunde kalde det overflødigt, ved en saadan chemisk Operation at adskille det Ueensartede saa godt, at det umuelig lod sig samle i eet Munke-Begreb fra Middel-Alderen, med mindre man vilde giætte paa Inspiration, hvad dog vel for det Første ei var at vente. Man indseer imidlertid let, det her ei kan være min Mening at give Andet end Vink, og, ved nogle Exempler, Borgen for, at jeg veed, hvad jeg siger, og har i det Mindste læst Krøniken saa ædru, som en ordenlig Bog-Orm.

Uagtet jeg just ikke anseer fremmede Ord, være sig latinske eller franske, tyske eller islandske, for nogen Prydelse, men kun for Pletter i Danske Bøger, er det mig dog kiært, at der findes Endeel i Rim-Krøniken, da det er Gods, forskiellige Skrivere ei nær saa let kan enes om at bruge, og at bruge eens, som Arve-Godset, vi er Alle om. I sidste Afsnit, finde vi foruden de fire reent *plattyske* Linier, hvad vi kan vente: Aag, Aflad, *arrestere*, behage, beskade, beskatte, beskrive, bestalle, Blomme, bone, Dagtingen, digte, drue, Dægen, foraade, Forvorst, Fyrstinde, Gyre (Gier) have (sich haben) indeholde, indtage, krone, Mode, Naade-Gave, prange, *Privilegium*, Qvob, Ridderskab, storme, Strud, *Studium*, *stærve*, Synd, tilskrive, undsige, Undsigelse-Brev, uskyldagtig; men mærkeligt er det, at ikke eet af disse Ord findes før S. 222, og de Fleste ei før under Erik af Pommern, thi har den respektive Broder Niels skrevet hele

Bogen, gjør det ligesaavel hans Conduite Ære, at han giemde sit Tydsk, til det blev Hof-Sproget, som at han hverken lader *Aristoteles*, min *hellige Fader Paven*, de *hellige og værdige Fædre*, eller *herr Hans min Søn* |A:123| komme ind paa Hovedet, men immer paa Benene, hvor de har Lov til at staae. Vil man sige, at en heel Deel af de nysopregnede Ord er reent Danske, da er jeg vel af anden Mening, men lader det her saameget heller staae ved sit Værd, som det unægtelig endnu er mere Kunst at skjule sin danske Fattigdom, end at giemme sin tydske Rigdom, til Syvende og Sidst, og sandt er det, er Munken fra Doctor *Rytings* Dage Manden for det Hele, maa han vist ogsaa have gaaet i den sorte Skole, og det i en bedre, end den, hvis Støv vi nu i trehundrede Aar har slidt, thi jeg gad seet paa den magister artium, der, om han end tillige var doctor philosophiæ, kunde gjøre Broder Niels det Mesterstykke efter, at skrive en Rim-Krønike paa 128 Blade, og dog giemme over *hundrede* splinternye Ord til de sidst *Syften*, og deriblandt Ord, som: Ave, baade (v.), Bedste, blegne, bramme, daglig, Eier, ensteds, evindeligt, falme, fat, fnyse, fuldbleg, fuldilde, fuldneppelig, fuldsvar, færdes, haardelig, Himmerig, Hvile, hviles, ideligt, kiærlig, læmpelig, nogenledes, nægte, opbrænde, Port, Raade-Rum, reent, ride, stadeligt, troligt, true, Usling, uspart.

Denne Kiends-Giærning, som jeg, naar forlanges, med behørig Citater skal stadfæste, at der, trods den store aandelige Fattigdom i sidste Afsnit, findes en saadan Rigdom paa uformodenlige Nyheder, er i mine Øine noksom gyldigt Beviis paa, at endog blot fra den lexikalske Side betragtet, var det en stor Urimelighed, at antage hele Krøniken for et Værk af den sidste Smed; men det er dog kun lidet, imod hvad vi opdage, naar vi begynde forfra; thi det første Afsnit har, ikke mindre end det Sidste, sine Sprog-Egenheder, skjøndt de rigtig nok ere af et andet Slags. Her mærker vi nemlig i Sproget, ligesaalidt som i Tønen og Tanke-Gangen, at vi har en Munk for os, med mindre vi vil kalde det Mun|A:124|kerie, at den christnede Rimer regner Aarene efter Verdens Skabelse, og nævner Noa med hans tre Sønner, Sarug, Abraham, Gideon, Thola, og Israels Folk. Dog selv det er forbi, før vi ret har begyndt at læse, og vi mærke slet ikke meer enten til Rimerens Bibel-Kundskab, eller hans øvrige Lærdom, saa vi maa tage det knapt, om vi vil finde enten Latin eller Tydsk; thi vel stikker Latinen i Ordene: Velsignelse, skrive, *Frugt*, *Natur*, *Pagt* og *Par*, men det er Noget, vi maae forudsættes at have glemmt, og dog er saadanne latinske Spor de eneste, jeg har kunnet finde i første Afsnit, naar jeg undtager *dacia* og *scythia*, som unægtelig er en aparte Sag, der ikke kommer Sproget ved. Som det gaar med Latinen, saa med Tydsken, thi ogsaa den lader sig vel spore i Ord, som: beholde, beskiærme, forstaae, forsee, fægte, Fordeel, Gunst, Pert, men det ligger, som man seer, ogsaa dybt, og maa som oftest snarere kaldes Angelsachsisk, end Tydsk. Her

kommer egenlig, hvad jeg vilde sige, at i første Afsnit, skøndt efter min Mening, det ægteste Danske i hele Bogen, findes ogsaa en Slump fremmede Ord, og naar vil, i Saadant, fremmed Mad holde op at smage os bedst, da den endog smagde *Amleth* og *Gorm*, der dog ellers laste den, saa fortræffelig; men Forskiellen er den, at i første Afsnit seiler man paa Østerleden, paa Island, og paa Engeland, uden derfor at glemme Fædrenelandet, og i Sidste sidder man hiemme som *Ingel* og kræser op for sig med udlændiske Retter. Mig undrer det derfor slet ikke, baade i første og andet Afsnit, at finde en heel Deel Ord, jeg ei kan give deres Døbe-Seddel; thi det er i mine Øine gamle, hedenske Krabater, der lige saavel kan have hiemme i Myklegaard som i Spanieland, ihvorlangt de end ligge af Led; men den Skuffe i Munke-Cellen, hvor de kunde ligge som Syvsovere til Tydske-Tiden, og da vækkes op af saa eenfoldig, **A:124**og uskyldagtig en Broder, for at stilles saa gruelig, og dog saa pænt i Gabe-Stokken, den gad jeg seet, hvad dog neppe vilde lykkedes, om man end ikke havde faret saa grummelig afsted selv med den sidste Stump af Munke-Gangen, saa der blev ikke Steen paa Steen.

Men, sæt nu, at al saadan Tanke og Tale var idel Sværmerie, sæt, at Broder Niels meget godt i Slutningen af femtende Aarhundrede kunde baade finde og falde paa alle de Ord, der findes i Krøniken, saa er det dog altid mærkeligt, at han holdt saa godt til Raade med dem: puttede de ældste, af islandsk og angelsachsisk Oprindelse, ind i den gamle Verse-Bygning, og de ældste Sagn, strøede Allehaande imellem hinanden, hvor der bygges op og rives ned hvert Øieblik, og tog næsten slet intet af det gamle Boskab med sig ind i det fattige Munke-Bur, hvor han agtede at ende sine Dage, og gjøre Bod paa Tydsk for sine Danske Synder.

Saameget er nemlig vist, at and (unde), arg, befat, beflaaden, Brynie, drab, Dull, Duss, Enne (Pande) feierst, Flykke, læd, Gast, gats aa, gats om, Gjus, gædes paa,¹⁸ Herberg, Hiog, Hulster, Hysken, Jæv, mere (v), overvættes, skage, skatgiven, Skibshær, Skoff¹⁹, Slemhed, Stefnet, Styre,²⁰ Sund, (Helbred), thegn, Thegnhed, Tolk, Tærne, tørvtig, udlændisk, uqvem, Utaal, vedersee, Ærve, udgiør en Flok mere og mindre fremmede, men dog nordiske Ord, som jeg neppe faaer den Skam, man finder mange af efter S. 63. end sige da efter S. 222, hvor man er fri nok, ikke blot for dem, og for de mangfoldige, Mellem-Afsnittet enten har til **A:125**fælles med Første, eller har for sig selv, men ogsaa for mangfoldige ægte Danske Ord, som kunde hiulpet godt paa de forfaldne Sager, havde kun Rimeren saa vist havt dem i Munden, som han havde dem ved Haanden, da han sluttede Krøniken. Hvem skulde saaledes troe, at Ord, og Udtryk, som: Alders-Tid, Alders-Meen, Alfar-Vei, Avinds-Mand, Balge, Beiler, bespeide, betids, Blomster, dobbelt, Dommer, Endeligt, flytte, flække, Fodspor, forglemme, formærke, Forstander,

fortiene, forvare, føle, gavmild, Gavmildhed, Guddom, Guddoms-
Magt, Havn, Helbred, Herold, Hierte-Blod, hoffærdig, Hoved-
Banner, hærde, Høitid, Karl, Kæmpe-Lov, levende Færd, Lyst og
Nød,²¹ Manddoms-Røn, mesten, Midie-Nat, Mod, Mægler,
Overmagt, prydeligt, Regnskab, det røde Guld,²² Samfund, sidde op,
skibe (v), Skiemt, Skæbne, stiv, Straa, *strax*, Tant, Thing, Tolk,
trædsk,²³ *vertimod*, Tærne, Udlænding, unyttelig, unødt, urædd,
utaknemmelig, velbaaren, velsigne, Velsignelse, Viisdom, vitterlig,
Værdighed, Værste, yderst, ædelig,²⁴ at saadanne Ord skulde findes
i den første Fierding af en Rim-Krønike, og saa aldrig mere, og kan
det paa anden Maade end ved Penne-Skifte, være gaaet naturlig til,
da er det intet Under, jeg snakker i Taaget om disse Ting; thi da har
jeg slet intet Begreb om, hvad det er at skrive en Bog. Kun som til
Overflod bemærker jeg da at selv de mærkelige Ord, der kommer
igien, forsvinder enten midt |A:125| i Bogen, eller møde os til Slutning
kun som Gienfærd, saa fremmede i Grunden for sig selv, som *det Øl
og Brød*, Kong Christian sendte Erik af Pommern, er for *det Øl og
Brød*, hvorpaa Kong Hunding bød Folk til Giæst, da han druknede
sig i *Miød-Karret*.

(Fortsættes.)

8

Skjolds Rim S. 8.

9

Helges Rim S. 16.

10

Amleths Rim S. 26, hvor Læseren bedes huske, at Enne-Top er
Pande-Lok.

11

Amleths Rim. S. 35.

12

Christopher den andens Rim S. 222. I Forbigaaen |A:122| de sagt,
troer jeg endnu, der maa læses *ham* hænder ∴ falder i Haanden, da
det jo skal være et Væver-Udtryk.

13

Valdemar Atterdags Rim S. 229. ee (i) er: immer, altid, som i
Islandsk og Angelsaxisk, og i vores *e-vindelig*.

14

Christopher den Tredies Rim. S. 245.

15

Christian den Førstes Rim. s. 247.

16

Denne vel ei synderlig poetiske, men derfor ei mindre
karakteristiske Talemaade, der minder os Landsby-Børn om:
Kragen sad paa Kviste og sagde hvad hun vidste, findes første Gang
S. 109, og siden tre Gange i Mellem-Afsnittet, men her, paa *sytten*

Blade, syv, otte Gange.

17

Denne Talemaade er sidste Afsnit aldeles *eiendommelig*, thi den findes ei før S. 229, men siden *otte* Gange, hvoraf de sidste Rim tager de *sex* paa sig.

18

Maaskee er ellers gædes derpaa en Trykfeil for: kædes (kiedes) derpaa, thi det er Meningen S. 44.

19

Skoff er ellers Subst. til *skuffe*, som klarlig sees i det gamle Vocabular, under *alludere, dicterium, jocari, jocus, ludicrum*.

20

Maaskee findes dette Ord dog S. 110., saa ath er Præpositionen *ad*, som: ung ved Roret.

21

Nød er der vel allevegne Nok af, og *Lyst* støder man imellem paa, men de forbinde sig aldrig meer til det vemodig søde: i *Lyst* og *Nød*.

22

Kun S. 10. finder man det røde *Guld*, siden finder man kun rød med bleg, (S. 137) og maa tilsidst være glad ved endda at træffe de *røde* Stene. (S. 231) *sic tempora mutantur, sic transit gloria mundi*.

23

Ful threesk (S. 21) er ganske upaatvivelig *fuld træds*, især, da ene det passer paa *Koglerne*, og med Saxos her fulgte Beskrivelse.

24

Ædelig er *adelig* S. 22. At Thing findes S. 154. i Lands-Thing, faaer jeg vel sige, jeg har seet.

[A:129]

Om den gammeldanske Rim-Krønike.

(Fortsættelse; see Nr. 15.)

Hermed agter jeg da for godtgjort, at selv om første og sidste Afsnit vare lige levende, eller lige døde, kunde de dog blot for Sprogets Skyld neppe have Smed tilfælles, og da der nu er saa himmelhøi en Forskiel paa deres Simpelhed, som mellem Simpelheden hos en bomstærk, rødmutset Bonde-Knøs, i sin grove, men hele Vadmels-Kofte, og hos en afpillet, blegnebbet Sprade-Basse, i en falmet, lappet Frakke, haaber jeg virkelig, at alle som har Skøn paa Sligt, vil give mig Ret i, at han der rimede om Christian den Første, ei kunde gjort *Amleths* Rim, om han end dermed, som Eigel, skulde løst sit Liv; men er der end mindste Tvivl tilbage, da læse man *først* det

sidste Rim i Bogen, og *Amlerhs* lige ovenpaa med Efter-Tanke, thi kan det Middel ei helbrede Tvivle-Sygen, da er den, trods alle Doctere, fra Hippokrat til Henrik Harpestræng, uidentvivil ulægelig.

Det maa da nu, hvis vi skal tale fredelig sammen om Rim-Krøniken, være en afgjort Sag mellem Læseren og mig, at han der sluttede Bogen, umuelig kan have gjort mere af første Afsnit, end maaskee det par Aars-Tal, som der slet ikke er paa deres Hylde, og kan umuelig være i deres Es, hvor [A:129]Fuglene ligesaa lidt taaler Kragen, med sit: *jeg vil ikke lyve*, som Uglen, med sit: *med Sanden kan jeg det drue*; men tør man slutte fra Tvilling-Conjunctionen *efter-at* som nok aldrig findes udenfor Tids-Regningen, maae de fleste Aars-Tal i hele Krøniken være indskudte af en Søren Mathisen, der ei har vovet sig til mere, og dertil været saa duelig, at han maa kendes det bluelig, "han hætted sig ved den Byrr".

Saa er da Spørgsmaalet kun, om Mellem-Afsnittet, hvori Livet og Døden de føre en underlig Krig, kan have Smed tilfælles, enten med Første eller Sidste, men det fristes man da neppe til at tænke, naar Talen er om hele dette Chaos af stridige Materier og modsatte Former; thi hvor pudsigt end *Amlerh* sidder til Hest, aflokkes det os dog kun et Smil, men havde han faaet *Aristoteles* til sin Kiep-Hest, og vendt sig fra hans Enne-Top, med Næsen tilbage til hans Stjert, og sagt: hov, hov, min gode Pert! da maatte vi sikkert leet os reent fordærvet, hvad vi dog aabenbar staae allermindst Fare for, i den Krog af Munke-Buret, hvor *Aristoteles* spøger. Skulde derfor noget Saadant være, da maatte vi her lade *Aristoteles* blive, hvad han vel i Grunden altid var, Hyrde ved Vange-Ledet mellem Mand-Hjem og Hel-Hjem, og tænke, at *Harald Blaatans* Rim, der virkelig er det Sidste, hvori man, med Efterligning af den gamle Verse -A:130 Bygning, finder Spor af den gamle Tone, var det Sidste paa Livets, og Oprøreren *Sven Tveskiægs*, der jo virkelig mest befatter sig med *Lande-Skiel* mellem modsatte Riger, det Første paa Dødens Side. En saadan Halvering lod sig unægtelig ogsaa, baade i Henseende til Indhold, Tone og Sprog, langt anderledes besmykke, end det fortvivlede Indfald, at Cistertientseren fra Tydske-Tiden skulde have gjort det Hele; thi naar man saaledes gaaer Middel-veien, nødes man paa ingen af Siderne til at giøre saa rasende Spring, som det aabenbar koster, at komme fra ham der siger:

De bleve saa store i Hjerte og Hu
af Land-tho-Sassen, som *de er endnu*,
De vilde ei være under Danes Vold,
men gave dem Last saa mangefold.²⁵

til ham der skriver, om Fyrstinden fra *Mizer-Land*; (*Meissen*):

Hertug Arst hedd hendes Fader kiær,

Jomfru Christine monne man hende kalde,
Af Slægt er de baade mægtig og værd,
deilig er hun med Alle.²⁶

Men en Urimelighed kan være meget mindre end den Allerstørste, og dog være meer end stor nok, og det er i mine Øine Tilfældet med den muelige Giætning, at Rim-Krøniken vel har flere end een, men dog *kun to* Forfattere; thi deels staae Aristoteles-Rimene lige uforklarlige, da Broder *Niels* ligesaa lidt var en storagtig Peripatetiker, som en beskeden dansk Homeride, deels er i det Mindste baade *Sven Æstridsøns*, *Oluf Hungers*, *Erik Eiegods*, og selv *Knud den Sjettes* Rim ham over Magten, og endelig er det i Grunden ligesaa umueligt, at alle Versene fra Humble til Sven Tveskiæg, som at hele Bogen kan være een Mands Værk. Det allermindste Antal Smede man da, med **A:130**nogen Rimelighed, kunde giætte paa, var sikkert *otte og tyve*, thi derved havde man dog altid *Rim-Balkene* til Ryg-Styd, og vilde kunne forklare sig, saavel den gradvise Ændring af Bog-Sproget, som af Tonen, saavel Leve-Maadens Forandring, som Over-Gangen fra Livet til Døden, giennem en langsom tærende Syge, og vist er det, at Skifte-Stederne blive de eneste faste Hvile-Punkter, saa enhver anden Deling altid vil beholde *noget* Vilkaarligt og Ubestemt. Nuomstunder, da det for Digterne er en Æres-Sag at kunne springe fra den ene Verse-Bygning til den anden, om de end derved ti Gange skulde brække Halsen, nu finder man det maaskee nok rimeligt, at Rim-Krønicens Forfattere kunde have samme Orm; men deels see vi dog paa første og sidste Afsnit, at det var ikke Tilfældet med dem Alle, deels viser Mellem-Afsnittet, med sine tre Verse-Bygninger, os det Samme, da Efterligningen af det gamle Verse-Maal først ganske ophører, ret besynderlig, med Rimet om *Knud Maagensøn*, som blev myrdet i Roskilde, og endelig lærer Historien os, at hvem der i Middel-Alderen kunde rime ordenlig, holdt sig gierne udelukkende til den Verse-Bygning, der hugede ham bedst, hvad enten det saa var hans Hjemstand, eller et laant Herberge. At nu Verse-Bygningen i første Afsnit er den grunddanske, sees blandt andet deraf, at den selv i Mellem-Afsnittet forsvarer sig saa haardnakket, thi Hund er hjemme djærvest, som man vel veed, men det er ogsaa aabenbart, saavel af dens Simpelhed, som af dens inderlige Sammenhæng med en Tid, da Kraft var det eneste Fremtrædende, og Sproget rigest paa Substantiver og Adjectiver af een Stavelse. Den Verse-Bygning, hvormed andet Afsnit begynder, er den vi sædvanlig finder i Kæmpeviserne, men næsten aldrig saa *ordenlig* som her, hvad den mundtlige Overlevering, deels forklarer, og deels maa **A:131**undskylde, og den er vel lært af de tydske Sangere, som vi, fra *Harrested*, veed, kom tidlig til Hove herinde, og hvis *provencalske* Verse-Bygning nødvendig maatte tækkes, især det smukke Kion, da

den har sin Styrke i at *gaae* let, som den Gamle i at *staae fast*. Denne Verse-Bygning hører saa ganske til Tiden med de Helleder fromme, og de Piger smaa, og er tillige saa aabenbar i Pagt med det mere uddannede og bøieligere Sprog, at dens Optagelse aldrig kan undre os, men høist interessant er det, at betragte Kampen mellem det Nye og det Gamle, indtil, i Gorm den Gamles og Harald Blaatans Rim, begge Bygninger paa een Gang styrte sammen; thi ogsaa i denne Henseende er Rim-Krøniken et lærerigt Udtog af vor Cultur-Historie i Middel-Alderen. Nu reiser sig da den tredie Verse-Bygning paa Gruset af de Andre, og det er unægtelig, som den mest sammensatte, ogsaa den Konstigste, som Rimerne maae have langt mere Besindighed til at holde ved Lige, og som Sproget maa have Rigdom og Bestemthed for at taale, saa det er *Lære-Digtets* naturlige Form, ventelig, skøndt jeg ikke har undersøgt det, af ægte tysk Herkomst; men det gaaer her, som altid i Verden: naar de gamle Former blive døde, fordi Aanden, som ene gjør levende, er borte, da skyder man helst Skylden paa Formerne, og skaber, om man kan, nye efter sit eget Hoved, men skøndt man ikke selv mærker Tomheden, mærkes den dog af alle Andre, og det er et slemt Forvarsel, at denne Bygnings-Maade første Gang anvendes, ei, som den provencalske, i de deilige Rim: Avind hun er en udydelig Ting &c., til at sige Noget, som er værdt at høre, men kun til at indskjærpe os, hvad vi slet ikke forlanger beviist: at ingen Ting er ikke værd at tale om. Det er nemlig en af Saxos daadløse Skygge-Konger, der tager Munden saa fuld, for at sige os:

|A:131Hvo drabelig Gierninger gjøre skal,
og Tiden er hannem kort og smal,
Da kan deri lidet bedrives;
Jeg Konning var en stakket Stund,
thi kunde jeg det gjøre ingenlund,
som meget var værd at skrives.²⁷

Endnu var imidlertid ei alle Kæmper døde, som Kæmpevise-Tonen i *Snies*, *Regner Lodbrogs*, og især i *Gorm Haraldsøns* Rim tilstrækkelig beviser, og det er altsaa ganske naturligt, at ingen Rimer, som havde Noget at fortælle os, følte Trang til den ny Verse-Bygning, hvori hidtil kun ingen Ting var konstig sagt, førend man væmmedes ved Klakbroder-Rimet, og sov ind over Knud den Stores, hvorpaa da *Magnus* den *Gode* bliver den første Konge, hvis Daad skal have den Lykke at beskrives saa konstig, men Begyndelsen lover ikke stort, naar vi læse:

Da Knud hin haarde var afgangen slet,
jeg Danmark fik, som mig var jætt,
Sven Æstridsen det fortotte,

Thi vandt jeg hannem to Strider af:
en til Land, og anden til Hav,
Vi kunde ei blive saatte.²⁸

Sligt kunde unægtelig fuldt saa godt, og paa meget bedre Dansk, siges i de gamle, simple Former, det følge *Sven Æstridsøns* Rimer, og Konsten hvilede paa sine Laurbær, indtil de af Aristotelikerne seipinte Kæmper aldeles havde opgivet Aanden, da Konsten, ret mærkelig, træder i Kraft med *Valdemar* den *Stores* Rim, hvis Indledning, uden al Tvang, ogsaa lader sig anvende paa de tre Medbeilere til Laurbær-Kronen, blandt hvilke den Ældste unægtelig myrdes i Knud *Maagensens* Rim, og den Anden forsænkes i *Valdemars* eget, men det maa da, som i en *Valdemar Atterdags* Mund, forstaaes cum grano salis, hvad der siges om Medbeilerne:

|A:132 Men siden, der de vare slagne ihjel,
jeg ene regierede Danmark vel,
og kom Mit paa *det Tørre*;

thi *tørre* er rigtig nok alle Rimene af denne Bygning, men for at finde, det var vel, den fik Magten, maa man dog have læst hele Krøniken ud, og seet Søleriet med den fordum saa deilige provencalske Form, som, ret egenlig skabt for Livet, dog tilsidst maae tjene Døden til alenlange Lig-Vers i Lapidar-Stil.

Disse Vink, mener jeg, er Nok til at vise, jeg ei uden Grund, sætter Afvisere ved alle Skifte-Steder i Rim-Krøniken, selv hvor de ingenlunde tillige kan være Mile-Pæle, eller, med tørre Ord, at, hvor Rimet skifter, der skiftes altid, om ikke Tone, saa dog *Pen*.

Vil man nu lade det beroe ved denne Inddeling, da har jeg slet intet Andet derimod, end at den endnu er langt fra at kunne forklare alle Rim-Krønikens *Særheder*, hvad man vel klarest seer, ved at anatomere Stilen og Ord-Brugen, men hvad dog ogsaa paa mange Steder, Aand og Tone lærer os. I sidste Afsnit gaaer det vel nogenlunde an, fordi døde Folk dog i Hoved-Sagen altid ligne hinanden, men i Mellem-Afsnittet vil det, f. Ex. slet ikke passe sig, at give Rimeren om *Thorkild Adelfar* Skyld for Alt hvad der siges i samme Takt, indtil *Lodbrok-Rimet* afbryder den, og selv i første Afsnit, hvor dog Alt er anderledes stadigt, gaaer det ingenlunde an, at skiære alle Rimene, fra *Humbles* til *Oluf Ingelsøns*, over een Kam; thi om man ogsaa kunde komme til Rette med alle de andre, er der dog slet intet Udkomme med det gale Menneske, der gjør sig gal af vitterligt Mod, og er ret egentlig Hoved-Manden for alle dem, Ordsproget siger om, at de er ikke nær saa gale, som de løber avet om til. Jeg vil spørge enhver or**|A:132** denlig Rim-Smed, paa Ære og Samvittighed, om han troer, enten at femten Smede som *Frode*

Fredegods kunde gjort Krogene til Amleths Borge-Stue, eller at han, der gjorde dem som ingen Ting, stjal de *Rune-Træ* ud af *Saxos* Brevskaber, og skrev dem glatvæk om paa sit *Knæ*, saa man kun sporer Latinen, hvor han *ikke* har *forstaaet* den, at han skulde ellers være saa keitet og raadvild, at han, som *Grams* og *Rolvs* og *Frodes* Talsmænd, egenlig tav stille med hvad han vidste, for ei at snakke over sig? Jeg tør i dette Stykke trøstigt svare med et hørøstet Nei, for dem alle; thi det er soleklart af Amleths Rim, at der kunde ogsaa giøres Konster i den gamle Verse-Bygning, og det ret egenlig naturlige Konster, men at dertil hørde en *Mester*, som der uden for dette Rim, neppe i hele Krøniken, og hvor vel ellers, findes Spor af. Dette i sit Slags vel mageløse Rim er desuden ogsaa i Stil og Ord-Brug saa propfuldt af Egenheder, at her maa vel selv de tørreste Sprog-Granskere give os Rim-Smede Ret i, at saa naragtigt et Stykke fra Old-Tiden, har man i det Mindste ikke paa Dansk seet Magen til. De der nærmest skulde ligne Amleths Borge-Stue, er vist nok *Ingels Kæmpe-Kro*, men man seer dog strax, at der er drukket med de Svin, Amleth nok vilde skiænke for, men ikke ligge hos, og desuden er det vel dog en afgjort Sag, at hvem der een Gang havde stjaalet saa godt hos *Saxo*, ikke heller vil sparet hans Liggendefæ, hvor der var Saameget at tage af, som der dog unægtelig er, netop paa det Sted i Fadeburet, hvor *Stærkodder* har smidt sin *Punder-Sæk*, propfuld af de bedste *Kul*, nogen *Rim-Smed* vil forlange.

(Fortsættes.)

25

Dan Frodesøns Rim S. 48.

26

Slutningen S. 256, hvor man vel blandt Andet seer, at *værd* skal tages paa Tydsk, som *wërth* ∴ dyrebar.

27

Syvalds-Rim S. 105.

28

S. 167.

[A:137]

Om den gammeldanske Rim-Krønike.

(Fortsættelse; see Nr. 16.)

Det er da ogsaa et af Freds-Vilkaarene mellem den ærede Læser og min skrivende Ringhed, at vi i det Mindste *tredele* første Afsnit, saa *Humble* beholder sin Gaard, hvor den laae, med *Rune-Stenene* paa

hosliggende *Konge-Høie*, Amleth beholder sin *Borge-Stue*, og de Øvrige forliges i Ingels Kro, som de er Venner til; men det seer jeg forud, der vil ligge et farligt Huus, og fremforalt taaler *Offe* vist paa ingen Maade, at hans gamle, blinde, men derfor hverken vanvittige eller følesløse Faders Danske Daglig-Stue skal gøres til et Giæstekammer i Kæmpe-Kroen, hvor man kræser op for sig med udlændiske Retter, og hvor Stærkodder, som finder det for galt, gjør det, som en reen Cannibal, tvertimod ret *Kæmpe-Lov*, ti Gange galere. Dog, som sagt, lad dem forliges, som de er *Venner* til; thi som Rim-Smed føler jeg ikke synderligt Kald til at skille dem ad, og har de end ikke nær saa fuldelig, som det kan synes, Sprog tilfælles, kan de dog godt forstaae hinanden, saa jeg vil kun sige, jeg troer det var bedst, hver holdt sig paa sit Eget, enten det saa er Lidt eller Meget.

Mellem-Afsnittet er det altsaa egenlig, som aftvinger mig den dristige Giætning, at Abbederne i *Soer*, eller gamle Axel, maa have fundet, det |A:137|klædte kiønnest, at hver Konge fik *sit eget Ansigt*, og at der, for at udrette saa store Ting, er brugt det simple, men ufeilbare Huus-Raad, at lade hver Konge have en Rimer aldeles for sin egen Mund; unægtelig et genialske Indfald, men som dog kom ei blot *Knud* den *Store* og den *Hellige*, men ogsaa *Valdemarerne* og *Absalon* dyrt at staae; thi da Ingen ved Kloster-Løftet kunde forbinde sig til at blive en ordenlig Rim-Smed, kom her en stor Deel an paa et Lykke-Træf, saa det var intet Under, at Raden kom seent til *Valdemarerne*.

Saa gaaer det i Verden: de der havde bygget Klosteret, og forsynet Kielderne med det gode, gamle *Thordmaanedes-Øl*, fandt, da de giæstede det, Tønden tom, og skulde trøste sig ved, at det tynde Øl, der kom bagefter, var *klarlig* tilsyne i de nyslebne Frimurer-Glas, der endda var langt fra at klinge saa kiønt som *Lodbrogs* Krus, da han drak det gamle Øls Skaal i Bærmen, og spaaede *Valdemarerne* ilde, med sit Ravne-Galder:

Lykken hun maa vel lignes et Glar,
hvo det giver Giem, han vorder det var:
Naar det skinn alsomklarest,
da brister det alsomsnarest.²⁹

Saxo, med hvis Kalv de gamle Kloster-Bønder |A:138|havde pløiet, lædskede de høilærde Herremænd i Høst end ikke med en Drik Vand, og *Valdemars-Dagene*, som dog aabenbar har avlet det *Bedste* af *Rim-Krøniken*, kom til at staae i *Valdemars-Rimene*, som om Deres Fattigdom var Skyld i Rimenes Tomhed, en Mistanke, der vist nok er ligesaa latterlig, som uretfærdig, men som jeg dog rødmende maa tilstaae, selv at have næret, og som kun er daarlig undskyldt med den i Øvrigt sande Bemærkning, at Rimene om

Oldtiden illuderer, saa man glemmer, at *netop de* er fra Valdemars-Dagene, man laster, og Valdemars-Rimene derimod i det Høieste kun fra *Valdemar Atterdags*, og den *sorte Døds Tid*, og det sidste Afsnit sikkert nok fra det femtende Aarhundrede.

Dette er den eneste *rimelige* Maade, hvorpaa jeg troer, at Rim-Krøniken, der er et besynderligere Værk, end mange troe, lader sig forklare, og vist er det, at lige til Valdemarerne har hver Konge med Daad et ganske eget Ansigt, og selv de Daadløse en egen Maske, der er kiendelig om ikke paa Andet, saa paa Baandene, og det er ei mindre vist, men endnu langt klarere, at vi i Rim-Krøniken, som i et Speil, see Culturens Gang, i Rime-Kunstens og Stilens Fremskridt og Forfald, fra den tidlige Middelalder, til Slutningen af det femtende Aarhundrede.

Vil man nu indvende, at dertil er Sproget i første Afsnit alt for nyt, ligner det alt for meget vort nærværende, da behøvede jeg kun at svare: giv os Rim-Krøniken *ucorrigeret*, eller siig os, i det Mindste, hvormange Ord og Talemaader man forandrede tilligemed hvad vi veed, der engang stod: havde jeg ei holdet mig saa *fool*, thi da først kan vi ret tale om Sprog-Forskiellen i Rim-Krøniken; men jeg troer ikke selv, at den Correctur, der har ladet saamange ubekjendte Ord staae, har strakt sig **A:138** meget videre end, som vi i det gamle Brudd-Stykke see, til *Stavning* og *Partikler*, som i aandløse Tider stedse agtes for det Vigtigste ved en Bog. Tvertimod paastaaer jeg, at naar man blot forudsætter denne *beviislige Correctur*, i Henseende til Bogstaver, feilende Partikler, og enkelte forældede Ord, da er Sproget, i den første Deel, netop som man kunde vente det i Rim fra Saxos Dage. Man indvende her kun ikke, at det er umueligt, fordi dengang talde vi *Islandsk*, thi det er jo dog aabenbar et Æventyr, som nok kan more Børnene paa Island, men som Bøglærde af alle Tunge-Maal skulde rødme ved at kalde Andet, end et Æventyr, der ikke allene fattes al historisk Grund, men strider imod al Erfaring. Det er nemlig vist, at vore Bønder *nu ikke* tale *Islandsk*, og hvem der vil paastaae, deres Forfædre har giort det, maa da enten mane os dem op, at vi kan høre det, eller i det Allermindste opvise en sikker *Kiends-Gierning*, saasom Indvandring af et Folk, der talde *Dansk*, der muelig kunde tilveiebragt en Forandring, som grændser til det Utrolige; især naar man ret overveier den urokkelige Kiends-Gierning, at Jyderne f. Ex. end ikke ved i 300 Aar bestandig at høre jeg i Kirken, ja end ikke ved der og i Skolerne at sige det selv, har aflagt deres A. Sandelig, mod en saadan Kiends-Gierning maa det, om den ogsaa blot skal opveies, lægges noget ganske Andet i Vægt-Skaalen, end en gammel Lov-Bog, og end alle Danmarks Rune-Stene, der kan være tunge nok at stave paa, og haarde nok at bide i, men er just derfor sikkert aldrig læste af dem, de sattes for, og endnu mindre ristede med deres *Tunge*, som de dog nødvendig maatte være, naar de skulde

bevise ikke hvad Rune-Mesteren havde ved Haanden, men hvad Danske Folk førde i *Munden*. Om *Lov-Bogen* var der meget at sige, men her vil jeg indskrænke **A:139** mig til det Klareste, og spørge de Faa, der kiender gamle Danske Bøger af to Slags, om de ikke finder, at Sproget i *Kingos Psalmer* ligner meget mere *Tunge-Maalet*, end Sproget i *Danske-Lov*, og om de derfor har mindste Tvivl paa, at de to Bøger jo er jævnaldrende, eller om de virkelig mener, at vore Bønder i Christian den Femtes Tid talde som Danske Lov, og har siden fordærvet deres Sprog, med Ord og Tale-Maader, som Kingo og Andre forskrev fra Tydskland, eller greb i Luften! Hvad mig angaaer, da finder jeg det høist naturligt, at naar et Bog-Sprog danner sig, da holde Rim-Smedene sig mest til *Folke-Munde*, som er hvad de vil leve i, og de Lov-Kloge mest til deres egen Pen, som er hvad de skal leve af; thi naar Folket ikke forstaaer Rimeren, da har han udsolgt, men naar man ikke forstaaer Loven, da er det netop Vand paa Fortolkerens Mølle. Hermed vil jeg ingenlunde sige noget Ondt om vore gamle Lov-Mænd, men kun oplyse, hvorfor Rimerne til alle Tider, naar de ikke, som vi, rimer mest for dem selv, er langt omhyggeligere for at tale Folket efter Munden, end Juristerne; thi i Øvrigt er der en dybere Grund til Forskiellen mellem Sproget i Rim, og i Lov-Bøger, fornemmelig fra Først af, og det er den, at Jurister ligesaalidt som andre Mennesker skrive *folkeligere end de kan*. En Rim-Smed, som duer noget, maa nemlig for Resten være saa ubetydeligt et Creatur i Verden, som man vil, og som især Lov-Mændene gierne ansee ham for, saa maatte dog selv de tørreste Jurister ønske, de havde hans Mund, naar det giælder om at snakke Folk et Øre af, altsaa ogsaa hans Pen, naar de engang imellem behøver en, der er dyppet i Munden, eller som skal skrive op, hvad Folk ikke meer maae sige til hinanden, uden, de vil stævnes; thi det er stakkels Rim-Smed medgivet af vor Herre, der ikke vilde **A:139** gjøre ham til Stifbarn, at kunne, især naar han er ustuderet, tage Folket Ordene af Munden, og føre dem i Pennen, som ingen Ting, medens andre velstudeerte Folk maae for det meste nøies med at skrive ud af andre Bøger, og det fuldofte af Fremmedes, de kun saa halv om halv kan oversætte. Da Talen nu her paa den ene Side er om *Jydske Lov*, der naturligviis er skrevet af Folk som havde læst ældre, *ikke Danske Lov-Bøger*, og paa den anden Side om Rim-Krøniken, der øiensynlig er begyndt af Smede, som Lærdommen ikke trykkede, saa mener jeg, det er høist naturligt, at vi *ikke* finder vore *Bønders Sprog* i *Lov-Bogen*, men noget saa nær i *Rim-Krøniken*; noget saa nær, siger jeg; thi fuldelig finder vi det ikke, som heller ingenlunde var at vente, dels fordi Smedene, saavelsom Rimene, paa Amleths nær, var temmelig smaa, dels fordi vore Bønder ogsaa, hvor langsomt Sligt end gaaer, dog har forandret deres Sprog noget i 600 Aar, og endelig fordi der var skrevet Vers paa Angel-Sachsisk, maaskee ogsaa paa Islandsk, førend paa Dansk;

thi at de Danske Rim-Smede ikke er ganske frie for den Feil, imellemstunder at prale lidt med fremmede Fjer, det har Erfaring lært. Vi finde i Øvrigt, hvad vi maae vente i en Tid, der ikke seer paa Skallen, men paa Kiernen, ei paa Pynten, men paa Kraften: uøvede Hænder, haarde Sammenføininger, og hovedkulds Overgange, som forudsætter, at Læseren *hører* hvad han seer, mange Substantiver, færre Verber, endnu færre Adjectiver, mest korte, og saa faa Pronominer, Adverbier og Conjunctioner som mueligt. Saaledes er Folke-Talen i Affect, og saaledes maae de første skrevne Rim see ud. Skjolds Rim f. Ex. er hvad vi maatte kalde en lidt stiv, men fyndig, kraftfuld Indskrift paa den bedste Konges Mindes-Mærke. Man høre:

Det bør hver Konning at have til Sæd:

A:140 beskærme sine Land og holde Fred,
Og vide og giøre sin Almue Gavn,
for hvilke han bær sit Konninge-Navn.
Jeg elskde mit Riges gode Mænd,
og hjalp og trøsted dem, hver og en,
Fattig Folk gjorde jeg og saa,
thi monne det mig vel med alle gaae.
Den som arm og ussel var
jeg gav hannem Gunst og gode Svar.

Man tænke sig dette stavet, som naar en vittig Bonde vil skrive Ord efter Lyden, han aldrig saae i Bog, man tænke sig det *at* borte, der sagtens er inskudt, man tænke sig endelig, om man vil, et halvfremmed Ord, og da tør jeg love for, man seer et dansk Rim, som det maatte see ud, hvor det 12te og 13de Aarhundrede mødes, for at man ved Slutningen af det 15tende kunde rime, som følger:

Jeg spurgde, *at* det saa skrevet stod,
at ingen bør mildere at være,
End *nogen en* Konge eller Fyrste god,
som styre vil Land med Ære.
Thi tog jeg mig det i Sind,
at jeg vilde aldrig begiære,
Siden jeg kom først i Danmark ind,
Nogenmands Liv eller Ære,
Dog jeg vel ofte og idelig
maatte det gjort med Rette,
Da vilde jeg heller miskundelig
give det til med Slette. ³⁰.

Dette er, som man seer, ogsaa Lapidarstil, og skulde sige omtrent det Samme, som hine Linier af Skjold, men Forskjellen er

indlysende, som mellem et djærvt Bonde-Sprog, og en naragtig Skoleholder-Stil, der gjør sig tyk med de døde Elementer af et dannet, men igien forfaldet og opløst Bog-Sprog; hvad hist var lidt ubestemt, er her udtværet, hvad hist var haardt, er her udvandet. Saaledes er Verdens Løb i alle Maader: de Smaa-Krabater, som i en djærv, kraftfuld Tid knap faaer Lov at sidde i et Muse-Hul, træder i matte og søvnige Dage op som **A:140**store Karle, og som djærve Kæmper om Keiserens Skiæg. *Substantiver* og *Adjectiver* er, med Verberne, Aandens og Livets Statholdere i Ordets Rige, og de afledte *Adjectiver* ere, som fælles Børn, deres Lyst og Glæde, Resten er bestemt til at tjene; men naar Katten er borte, spiller Musene paa Bænke, naar Aanden ∴ Kraften forgaaer, skeer der et formeligt Oprør mod *Substantiver* og *Verber*, af opblæste *Conjunctioner*, i Spidsen for en Flok langstranglede *Adverbier*, hvoraf det Ene har slugt en *Præposition*, det andet et *Substantivum*, og i Forbund med en Deel troløse *Adjectiver*, *Hjelpe-Verberne*, og de personlige *Pronominer*; alle de *Substantiver* og *Verber*, der ikke vil overgive sig, slaaer man ihjel, og slæber af med Resten, saa en Steen maa sig forbarme, da skriver man, som vi saae, og som vi see:

*Paa det jeg vilde at danske Mand
skulde blive desbedre i Lune,
da købde jeg Stormar og Holzeland
Alt ind til Danmarks Krune.*

Man maa slet ikke troe, jeg er blind for en saadan Stils Fortrinlighed til sit Brug: til *Contracter*, *Skiøder*, *Obligationer*, og i det Hele til al muelig Skrift, som ikke har andet at gjøre, end at staae stille og holde en Skielm Fingeren paa Øiet, ja, naar man endelig skulde vælge Eet af To, maatte man overalt, hvor *Bestemthed* er Hoved-Sagen, heller kaare den vandede, end den dunkle, den matte end den fyndige Stil, men hvor det giælder om at løbe let og falde kiønt, eller om at vække op og slaae tilbunds, der er den unægtelig, som det femte Hiul til en Vogn. Desaaarsag bruger den Rim-Smed som duer noget, aldrig to Ord, end sige de to *Conjunctioner* eller andre *Partikler*, hvor een til Nød kan være Nok, men det forstaaer sig, Nød bryder alle Love, og naar man har det naragtige Indfald at ville skrive Rim, uagtet man kun kan skrive *Obligationer*, er fattig paa Rim, og ei min **A:141**dre paa Tanker, da kniber det, da giælder det især om at finde Ord, som, uden at kræve nye Tanker, kan fylde op i Linien, og da saavel *Verber* som *Substantiver* er for storagtige til at være blot Fylde-Kalk, saa hyrer man sig *Hjelpe-Tropper* til den daglige Tjeneste, af det Slags Folk, der har hjemme allevegne, og tjener syv Potentater med eet Par Skoe. Saaledes gaaer det, i aandløse, altsaa aandelig livløse, Dage ganske naturlig til, at: *paa det jeg vilde at – da*, bliver sat paa *Noder*, at *item* (ofte og idelig)

maa hjelpe ligesaavel til et Vers, som til en Præken, og, kort sagt, at Stilen bliver saa slæbende og farveløs, som Kong Albrekts femtenalenlange Vadmel-Strud, hvis Lydd vist nok ei, som Kæmpe-Visens Gylden-Stykke, staaer Fare for at falme, men hvis høieste Skønhed da ogsaa er en saadan Spidsborger-Vittighed!

(Sluttes i næste Nr.)

29

S. 132. Hvor skiøre de *Glas-Rim* er, seer man blandt Andet ogsaa deraf, at man i Trykkeriet har klemt et af dem midt over, uden at Nogen mærkede det, før man nys fandt Skaarene i Tydskland, da Enhver kan see, hvordan det har siddet. S. 207.

30

S. 248, vilde, i 9de Linie, har jeg rettet som en Trykfeil til vel, da mig syntes, det var for galt.

[A:145]

Om den gammeldanske Rim-Krønike.

(Slutning; see Nr. 17.)

Ingenlunde vil jeg følge denne Traad giennem Mellem-Bygningens Troyborg; thi deels maatte da Aften-Bladet, som en Parlaments-Tidende, tage Natten til Hjælp, og deels veed jeg nok, man kan ligesaa godt sove ind ved lange Taler om Substantiver og Verber, som ved mange Konjunctioner og lange Adverbier, (især dem med en paa Enden); men Lidt maa jeg dog sige, og Noget af det mindst Kiedsommelige turde vel være den Bemærkning, at Smaa-Krabaterne: *helst, hisset, især, maaskee og tit*, findes kun en eneste Gang i hele Rim-Krøniken, og det i fire Rim, hvad jeg tænker, blandt Andet, skulde være nær ved at overbevise alle Sprog-Kiendere om, at i det Mindste hverken een eller to, eller fire Skrivere har gjort hele Bogen, da de nok veed, det maatte være en reen Hexemester, der skulde holde Styr paa saadanne Puslinger, naar de først eengang var smuttet ind.³¹

En anden flygtig Bemærkning er den, at selv hvor Skygge-Kongernes Fuldmægtige ikke, som Max Vind, udmærker sig ved en splinterny Verse-Bygning, [A:145]udmærker de dem dog sædvanlig ved noget, der kan gjøre lidt Opsigt; thi saaledes finder man i *Bjørns* fire Linier (S. 109) ikke mindre end *tre* splinternye Ord: *moxen, hvilkelund og føie*,³² hvoraf kun det Første kommer siden igien, hos hans Eftermand, Harald Børnsen, finder man *Skriver* og *undertiden*, som ellers aldrig komme for, og hvad finder man ikke i

de fire Linier for Harald Gormsøn, (S. 148) der lyde saa:

Jeg veed ei hvad jeg rime kan,
om nogen Manddoms-Gierning,
Fordi jeg ikke meget vand,
med Orlov eller med Terning!

For det Første er her tre Eengangs Ord, nemlig: *rime*, *Terning*, og *Manddoms-Gierning*, for det Andet betyder Manddom ellers, i denne Egn af Krøniken (ligesom *Mandskab i Valdemars Seiers Rim*) Lydagtighed³³, og for det tredie tvivler vist ingen Rim-Smed paa, at den Spille Fugl, med sine Sexer alle, jo rympede Næse baade ad Orm Haarde-Snudes og Gorm den Gamles Rim, især da de skulde gaae i Takt med hans.

Den tredie og sidste Bemærkning faaer vel giælde de fremmede Ord i Mellem-Afsnittet, hvortil jeg naturligviis regner alle dem, der har hjem|A:146me i andre Folks Bøger, enten saa Bøgerne er latinske eller tydske, angelsachsiske eller islandske; thi kunde fremmede Ord blive Danske, blot ved at staae i vore Bøger, da kunde man nu skrive en heel Dansk Bog, hvoraf Danske Folk ei forstod et eneste Ord, og det vilde dog klinge alt for galt. Jeg vil imidlertid ingenlunde her mønstre alle disse Nybyggere paa Alheden, skiøndt vi rigtignok har beholdt Endeel af de Daarligste, men kun pege paa Stilens Forskiellighed ogsaa i denne Henseende.

Dog, for at Talen om saa døde Ting kan falde lidt livlig, vil jeg først sige hvem der gider hørt Sligt, hvad mig synes Mellem-Bygningen ligner, og det er da, indtil Svenn Tveskiægs Rim, en lang By, med et Fruer Bur i den ene Ende, en Røver-Borg ei langt derfra, alle Slags Huse om hinanden, og en Kongs-Gaard i Bag-Grunden; siden derimod, indtil Valdemar den Stores Rim, en Lands-By, med et Kloster i Midten, og Lands-Thinget udenfor, og endelig et Kloster-Sygehus, hvor, selv hvem der kommer friske ind, kommer døde ud. Saaledes slutter Mellem-Bygningen sig til Ende-Huset, som aabenbar er et Lighus, bygget af Dødning-Hoveder, efter den sorte Pest, og hvor det Fornøieligste er, at den *levende Konge*, der sluttes med, kan lee ad, hvad en død Munk snakker for ham, og spaaer derved om en ny Tid, da de Levende igien kan tale for de Døde.

Lige inden for Stads-Porten møde vi nu, ganske uventet, den gamle Hex Latinitas, som sniger sig ind med *Subtilighed*, men gjør det saa grovt paa Røver-Borgen, med sit slemme *Venen*, at hun bliver forviist Byen, og kommer heller ikke meer tilsyne, uden under de mindre kiendelige Forklædninger, hvori hun, som Avind, den udydelige Ting, giver Sting under Skiold, som ingen boglærd Rim-Smed kan vare sig for. Saasnart hun derimod seer, at Sta|A:146den er ødelagt, tænker hun, at Landsby-Tosser er ikke værd at skiule sig

for, og kommer anstigende, paa Lands-Thinget, i en *sid bevoxet Pale*, med en tyk Bog under Armen, ved Navn *secreta secretorum*, (det er: Cyprianus) hvori den Kirke-Fader *Aristoteles* skal have skrevet til Konning *Alexandrum*, at enhver *Vidue*, (altsaa ogsaa Dane-Dronningen) om hun ved en betimelig *Contract* vil sikkre sig den bedste *Fitalig*, skal, ved et ordenlig thinglæst *Testament* skiøde alt sit Gods i Bispens Skiød, til *Kirkens Personer*. Dog, alle Graa er ikke Giæs, og saasnart de gode Dannemænd faae Øine paa *Cyprianus*, falder der paa Timen en Landstings-Dom for, at, siden Hexen har Bispen i *Rom*, den hellige Fader Paven, til Morbroder, skal hun vel slippe for at brændes, men dog, uden al Persons Anseelse, mures inde i et Kloster, hvor hun aldrig seer enten Soel eller Maane!³⁴

See, det er ogsaa en Hexe-Historie, fra den mørke Middel-Alder, og er den end, som saamange af det Slags Historier, et Æventyr, saa har den dog ei blot det Fortrin at være ublodig, men er tillige et Speil af det virkelige Liv, hvor der i Aarerne flød mere Blæk end Blod, eller hvor de Skriftkloge vilde indbilde Folk som Giæs, at man talde meget kiønnere, og meget fyndigere, med en forhexet Gaase-Fjer i Munden, end med sin egen Tunge. *Danske* Læsere kan, tænker jeg, derfor Æventyret mere, som et Minde om, at den *danske Ko*, efter *to Gange* at have havt den *sorte Pest*, dog endnu giver *Hvid Melk*, eller, med tørre Ord, at Moders-Maalet **A:147**dog, trods alle Penne-Knive, har reddet sit Liv, fordi, som vel var, Naturen herinde gik altid over Optugtelsen.³⁵

Er det nu, efter min Forstand, umueligt, at *den Person*, der havde faaet *Aristoteles* og *Latiniteten* saa kiær, som man maa have dem, for, midt i den danske Rim-Krønike, at rime *secreta secretorum* paa Konning *Alexandrum*, ei fremdeles skulde efterlade Spor i sine Rim af denne tørre Begeistring, eller Vattersot i Hovedet, hvis Haardnakkenhed det *syttende* Aarhundrede saa tilstrækkelig har beviist, da maa jeg naturligviis ogsaa finde det umueligt, at selv forskellige Rimere, i Midten af det *femtende* Aarhundrede, skulde være saa uenige om Brugen af islandske, svenske og angelsaxiske Ord, som de der skrev Rim-Krøniken aabenbar har været, og som vel maa agtes for godtgjort ved følgende Exempler. *Gilie*, (forbeile) som i *Kæmpe-Viserne* er saa almindeligt, findes nemlig her *kun* i de tre Rim-Balke af Mellem-Bygningen, (S. 71–95) der kiendeligst have Stil og Tone tilfælles med *Kæmpe-Viserne*, hvorpaa det *afløses* af *beddes* (forlange) og, hos den *sidste* Rimer af *bede*³⁶, *Saffne* (for: sanke) findes ligeledes *kun* i denne Egn, og det blot et Par Gange, da *sanke* derimod baade findes før, og bliver siden hyppig³⁷. *Om* (for: ligesaa) dages først i samme Egn, men holder sig derpaa, i : *om vel*, til Enden, i Følgeskab med *vede*, (omtrent vores *yde*) der har samme Skæbne³⁸. *Vrækte* (for **A:147**hevne) dages alt i Mellem-Bygningens første Rim-Balk, men kommer dog siden meget sielden

for, medens *hevne* i hele Rim-Krøniken er det Herskende og, *saa*, (for: saadan) findes kun et Par Gange i første Afsnit, hvorimod, *slig*, først kommer tilsyne bag i Bogen.³⁹

Dette kan vel være nok af *Sligt*, men, for Curieusitetens Skyld, vil jeg dog paa Slump tilføie, at, *ellers*, findes *kun i Ingver* Regnersøns Rim, *hvorledes*, kun i *Valdemar Seiers*, *indbyrdes*, kun i *Svenn Grathes*, *lære*, kun i *Harald Klaks*, *mellem*, *først* i hans Broder *Eriks*, *midt*, kun i *Syvald Huginsøns*, *stræng* og *tom*, kun i *Erik Eiegods*, *saa* hvem der ei har svoret Sprog-Critikens Undergang, maa dog vel sige om Rim-Krøniken, som Doctor *Stagebrand* om Messen:

Jeg kan det og see paa hendes Vand,
at hun er avlet vel af atten Mand.

Dog ei det alene, thi jeg maatte see meget feil, om ikke saavel den høiere som den lavere Critiks Ære staaer ved denne Leilighed paa Spil, *saa* at, vil man ei give mig Ret, kommer sikkert alle baade Tydsklands og Danmarks *critiske Theologer* mig paa Timen til Hjelp, og da seer det dog unægtelig sort ud for Modstanderne.

Man smile kun ikke ad disse mine tilsyneladende dristige Forhaabninger, thi, Skiemt tilsidesat, tør jeg nok sige, at, kan den Forskiel, jeg i Krøniken opviser baade paa Tone- og Verse-Bygning, Tanke-Gang, Stil og Ord-Brug, ei aldeles afkræfte det løse Rygte om, at den er et Værk af *een* Munk i det femtende Aarhundrede, da er det slet ingen Sag at vise, der, i hele den classiske Literatur, ei er et **A:148**eneste spurium, der jo, lidt meer eller mindre interpoleret, kan være af den Mester, Rygter nævner, og, naar Sagen bliver rigtig oplyst, vil neppe nogen *tydsk Critiker* nægte, at, kunde een dansk Munk i det 15de Aarhundrede gjort hele Rim-Krøniken, da kunde ogsaa een tydsk Skomager-Mester-Sanger, i samme Aarhundrede, gjort baade *Niflung-Rimet*, *Minne-Sangene*, og *Helte-Bogen*; thi vel er Sammenligningen her kun som mellem en liden Landsby og en stor og mægtig Stad, men det er lige vist, at hvem der kan skrive 60 Rim-Blade, hver Snees i sin Aand, med tilsvarende Tone og Farver, han kunde ogsaa, blot med *større* Flid og Anlæg, skrevet tre tykke Bøger af samme Slags.

Dog, hver nyde, som han nemmer, da Ingen skeer Uskiel! Mit Skøn staae og falde med de anførte Grunde, og, naar kun Rim-Krøniken bliver kiendt, skattet og benyttet efter Fortjeneste, kan det i Grunden være mig det Samme, om man tager den for et Værk af et halvt eller af halvtredie Aarhundrede, af een eneste Munk, eller af et heelt Kloster, ja, som *blot* Patriot, maatte jeg helst ønske den Mening Seier, jeg bestrider; thi sandelig, kunde een *Dansk Cistertienser*, i Christian den Førstes Tid, bygget baade Amlets Borge-Stue, Signes Bur, Harald Hildetans Skjold-Borg, Jærmers

Røver-Slot, og Gorm Haraldsøns Steen-Stue, (hvor alle Hof-Svendene øiensynlig, med Albuerne paa Bordet, spidser Øren ved Thorkilds Æventyr) da var han endnu et langt større *Dansk Vidunder* end *Saxo*, og man kunde deraf slutte, hvilke colossalske Rim-Smede Danmark nødvendig maatte have havt i Valdemarernes Dage, som Middel-Alderens poetiske Tid i den ganske Christenhed! Jeg, for min Part, er imidlertid enten selv for meget Rim-Smed, til at unde Cistertienseren saa mageløst et Navn, eller for meget Historiker, til at kun|A:148|ne troe, hvad der ikke lader sig forene med Historiens Vidnesbyrd, og de sikke Mindes-Mærker, saavel af det femtende, som af de foregaaende Aarhundreders Stil og Smag og Rime-Konst, saa jeg holder sagtens fast ved den Betragtning, der nu ikke længer er en blot Formodning, og et uvilkaarligt Skiøn, men en videnskabelig Overbeviisning hos mig, mod hvilken jeg veed, man kun kan sætte den Paastand, jeg strax indrømmer, at *unægtelig* lader den sig *ikke* demonstrere.

Det er gaaet mig med Rim-Krøniken, som jeg tænker, det vilde gaae en Maler i vore Dage, der, mest af Nysgierrighed, fik Lyst til at see en Deel gamle Skilderier, som man sædvanlig, fordi de ikke havde gloende Farver, kaldte usselt Smørierie, og jeg kan godt tænke mig den Malers Overraskelse, der alt i Døren til den gamle Steen-Stue, med sine smaa, begroede Kirke-Vinduer, seer, det er en *mageløs* Samling, vel kun af Portraiter efter Naturen, og det ikke engang af de største Mestere, men dog en fortløbende Billed-Række, med Liv og Udtryk, der stiller ham hele Middel-Alderens Konst-Historie lyslevende for Øie. Jeg maa nødvendig, som en Rimsmed, der ei er ubekendt med Middel-Alderens poetiske Historie, smile ad Sagnet om den Munk i Soer, som Maleren vilde smile ad sin snaksomme Ledsagerinde, der, med mange Ophævelser, vidste at fortælle ham, hvorlunde Alt hvad han saae, var for en tre, eller kanskee lidt paa de fire Snese Aar siden, malet af Mads Foss fra Stubbekiøbing, som dengang var den største Maler paa hele Falster, og ledte selv i Lolland om sin Mester, og som tillige skulde have malet de deilige Hunde efter Haren paa Betrækket. Vi Rim-Smede er i det aandelige Rom, vist fuldt saa godt, som Malerne i det Legemlige, vant til at høre og dog ikke høre *Ciceronernes* Forklaring over Konst-Værker, |A:149|for engang ved Leilighed at spase dermed, og derfor ændsede jeg neppe det uhjemlede Sagn om Broder *Niels*, men forlystede mig, uforstyrret deraf, ved Betragtningen af den, i mine Øine mageløse, og derfor uskatteerlige Samling, hvori selv det daarligste Dreng-Stykke havde for mig en historisk Mærkværdighed, ved det egne Ansigt, og det eiendommelige Fuserie, som da ogsaa gjør, at man uden Kiedsommelighed kan læse selv de daarligste Rim i denne Bog, lige som man, *for engang*, altid finder noget Interessant i et nyt *Menneskes* Tale, naar han blot har Noget at sige, vi gider hørt, og han ei gjør os Tiden for lang.

Dog, denne Bemærkning erindrer mig om, ei at friste Læserens Taalmodighed, ved at udføre en Sammenligning, han selv bedst kan gjøre saa lang eller saa kort, som han lyster, og kun, hvis de Høilærde skulde finde, at Lignelsen halter, fordi jeg kun er en maadelig Rim-Smed, og en stor Tosse for Resten, maa jeg erindre, at jeg, som man veed, i denne Sag, for at vinde Livs-Frist, appellerer til de Umyndige, og til det Folk som fødes!

Er det i Øvrigt kun vist, at Middel-Alderens Kyndinger i Rim-Krøniken maae spore de, fremforalt i den tydske Historie, saa kiendelige Afsnit, som Helte-Tiden, Ridder-Tiden, Røver-Tiden, og Spidsborger-Tiden, da tvivler jeg ingenlunde om, at jo alle historiske Æsthetikere blive enige med mig om, at man har været længe om at skrive den lille Bog; thi at Cistertienseren i Soer, (ei engang at tale om *den* Cistertienser, hvem Slutnings-Rimet fuldelig fritager for den Mistanke, at have opfundet Krudtet) at han skulde opdaget den Konst, der var Middel-Alderens største Skjalde ubekjendt: Konsten at gaae ud af sit eget gode Skind, og axle et andet, det vil i det Mindste Tydskerne finde latterligt, og, skjøndt vel Ingen er tilbøieligere, end jeg, til |A:149| at tilskrive den danske historiske Natur langt større Evner, end Tydskerne troe, tør jeg dog aldrig tilskrive den, hvad der i mine egne Øine er en Umuelighed. Maatte jeg nu kalde det et urimeligt Mester-Stykke, af en Digter i det attende eller nittende Aarhundrede, at skrive Magen til vor gammeldanske Rim-Krønike, med al dens poetiske, historiske og individuelle Forskiellighed; hvorledes skulde jeg da tiltroe en Munk fra Middel-Alderens mørkeste Celle, og med det mest phlegmatiske Udseende, det Lys og den Aands-Smidighed, jeg ikke har fundet Spor af hos Middel-Alderens berømteste Rim-Smede, der med den høieste, tit pudseerlige, Naivitet, overføre deres egen Tids Farver, paa enhver Tid de behandle, og skildre sig selv og deres gode Venner i alle de Personer, de kiærlig afmale. Og dog er der i Rim-Krøniken en lige saa beviislig, som for en Rim-Smed umiskiendelig Forskiel mellem Betragtning, Tone og Farver, saa den ældste Tid er skildret med raa Kraft, grov Spas, og graa Simpelhed, Sigrids, Signes og Hildetans Billeder malede med Ridder-Tidens, Jærmers og Geruths med Røver-Tidens Farver, og Resten deels saa munkelig, og deels saa spidsborgerlig, som den godmodige og følsomme danske Natur, der bestandig stikker igiennem, det vilde tillade. Tvivler man herom, da optegne man af de første elleve Rim-Balke, i Mellem-Bygningen, (S. 63–132) alle de Udtryk og Talemaader, som minde om Kæmpe-Viserne, og man skal da med Forundring see, hvor faa af dem der findes enten *før* eller *siden*, og giver man nøie Agt, skal man have et eget Morskab af at see, deels, hvorledes enkelte af de allerældste Talemaader gaae igien⁴⁰ |A:150| og deels hvorledes Kæmpevise-Sporene alt meer og meer forsvinde, indtil de ominouse Talemaader: *fuldbleg om Kind* og *blegne om Kind*, blive de eneste,

der minde os om Livet *der*, hvor Døden hersker.⁴¹

Her vil jeg standse, med det Ønske, at Rim-Krøniken snart maa opleve en ny Udgave, hvori man tillige finder *den plattyske Oversættelse*, og *Christian den Andens mærkelige Rim*, der langt naturligere end Kong *Hanses*, følger paa det Foregaaende, som en uordenlig, men levende, Gade-Vise følger paa Kæmpe-Visens ordenlige Begravelse.⁴²

Vist nok gaae mine Ønsker, saavel for Rim-Krøniken, som i det Hele for Middel-Alderens Danske Mindes-Værker, langt videre; men daarlige vilde saadanne Ønsker være, naar de ikke sammensmeltede med taknemmelig Erkiendelse af deres Fortjeneste, som arbeide paa, at de engang kan krones med virkelig Opfyldelse, og mit nærmeste Ønske skal derfor være, at alle Danske Læsere taknemmelig vil skønne paa den kiærlige Omhug, den ufortrødne Flid, og den sjeldne Kyndighed i Moders-Maalet, hvormed Prof. *Molbech* har besørget og udstyret den ny Udgave af vor gamle Rim-Krønike, der, hvad man saa end dømmer om dens Indhold og dens Oprindelse, dog unægtelig er det *originaleste* Mindes-Mærke vi have, saavel af Rime-Konsten som af Bog-Sproget i den danske Middel-Alder, og som tillige, ved i meer end hundrede Aar at have været Folkets, aldrig afløste, mindre erstattede, Liv-Bog i Fædrenelandets Krønike, har en Vigtighed i vor nyere Culturs Historie, der mærkelig hæver den, saavidt jeg veed, over alle Rim-Krøniker fra Middel-Alderen, der henlaae som støvede Haand-Skrifter, indtil de, i det syttende og attende Aarhundrede **1A:150** kom ikke til Live for Folket, men kun til Lyset for de Lærde.

Endelig kan og vil jeg ei heller fortie, hvor inderlig det glæder mig især, at mødes venlig med Prof. *Molbech* i denne Egn, der, trods Forskielligheden i vor Syns-Maade, og vel i mange Maader, stedse var os begge en aandelig *Sorø-Egn*, hvorom vi med Rette paastaae, at synes den end stundum vel jævn, indskrænket og eensformig, skulde den dog, som ægte Dansk, være efter alle Danskes *Smag*, og fattes, med det mageløs Blide og Rolige, Muntre og Venlige, dog ligesaalidt en vis beskeden Høihed og mandig Tone, som hine yndige Bøge-Sletter fattes deres lille Schweits, hvor Kraft og Ynde, som i en gylden Aften-Røde, sammensmelte saa lystelig over Tystrup-Søen, at hvem der saae det med danske Øine, glemmer det vist aldrig, og bestiger aldrig Smalser-Horn, uden med det Forsæt, om en liden Stund at stige ned igien, og samles til sine Fædre, i

Danmark, deiligst Vang og Vænge,
Lukt med Bølgen blaa!

N. F. S. Grundtvig.

Der hører vist nok noget til, selv som Læser, at holde Øie med de Puslinger, men naar man kun først kan faae Øie paa dem, gaaer det dog vel an, saa de skal neppe findes i Krøniken, uden S. 133 (hisset), 136 (især), 172 (helst), 178 (tit), og 192 (maaskee).

32

Ved splinternye Ord forstaaer jeg naturligviis kun Ord, man ikke før har seet i *Rim-Krøniken*.

33

Manddom betyder nemlig til midtveis i Bogen *Mandelighed*, som sees S. 6. 42. 46. 57. 82. 93. 109, men siden, undtagen i Terning-Kastet, som sagt, Mandskab og Hørsomme.

34

Subtilighed finder man S. 65. *Venen* S. 123. *Pale* S. 158. *Contract* S. 163. *Kirkens Personer* *ibid*. *Fitalig* S. 164. *Testament* *ibid*. *Vidue* S. 176. *Aristoteles* til *Alexandrum* S. 174 og 190. *secreta secretorum* S. 190. Med Undtagelse af *Contracten*, (som spøger S. 202) og *Kirkens Personer*, som fik Indføds-Ret, forsvinder hermed Latiniteten i Mellem-Bygningen, og mindes kun flygtig ved *Munke-Korden* S. 215.

35

Udtrykket: den *danske Ko* (som altid minder mig om Aud-Humle, og de *eddiske Kiør*, Odin pattede paa *Sams*) findes her kun i første Afsnit, (S. 49) men ensteds, hvor det er, har jeg seet det i Anledning af Tydske-Toget til Kiøbenhavn i Pomerinkens Tid, hvor jeg fandt det herlig valgt.

36

Gilie findes nemlig først S. 71 og sidst S. 83. *Beddes* findes først S.111 men om Beilen kun S. 148 og 244, *bede* kun S. 256.

37

Saffne findes nemlig kun S. 78 og 95, *sanke* derimod S. 48. 50. 108. 11. 92. 208. 11 og hos den *sidste* Rimer S. 253.

38

Om vel findes først S. 84, og *vede* *ibid*. men sidst findes om vel S. 230 og *vede* S. 252 (eller 254.)

39

Vrækte findes først S. 65 og 66, men siden kun S. 210 og 236, sidste Sted klarlig som et Gienfærd fra S. 66. *Hævne* derimod findes alt S. 16, og i det mindste dobbelt saa tit som *vrækte*, til S. 225. *Saa* (det islandske: *sa*) findes S. 12 og 53, *slig* derimod S. 187.238, og hos den *sidste* Rimer S. 255.

40

Vil man see et mærkeligt Exempel, da læse man Klakbroder-Rimet S. 141–42, og lægge Mærke til *hvor* det findes enkelt men levende, hvad her er samlet i Graven.

41

See S. 228 og 249.

Besyderligt, at der i *Suhms Ny Samlinger* Bd. *IV*. S. 34, hvor dette mærkelige Rim findes, ei staaer et Ord om, *hvor* man har faaet Haandskriftet dertil.